

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ

ОДЛУКА

Представка број 11789/21

Божидар САВИЋ
против Србије

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању Одбора 1. априла 2025. године у саставу:

Darian Pavli, *председник*,

Úna Ní Raifeartaigh,

Mateja Đurović, *судије*,

и Olga Chernishova, *заменица секретара Одељења*,

Имајући у виду:

представку (број 11789/21) против Републике Србије коју је 1. марта 2021. године, према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција”), Суду поднео држављанин Србије, господин Божидар Савић (у даљем тексту: „подносилац”), рођен 1956. године и који живи у Београду, а кога је заступала *Иницијатива за економска и социјална права A11*, невладина организација са седиштем у Београду;

одлуку да се о представи обавести Влада Републике Србије (у даљем тексту: „Влада”), коју је заступала њена заступница, госпођа З. Јадријевић Младар, заступница Републике Србије пред Европским судом за људска права;

одлуку о давању приоритета представи (правило 41. Пословника Суда);

одлуку да се изрекне привремена мера Влади према правилу 39. Пословника Суда;

запажања која је доставила Тужена Влада и запажања која је подносилац поднео као одговор на иста;

коментаре које је доставио Центар за права Рома, коме је председник Одељења дозволио да интервенише у својству треће стране;

Након већања, одлучује како следи:

ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

1. Подносилац је преминуо 25. јануара 2024. године, а његов син П.С. је изразио жељу да настави са поступањем по представи. Подносилац је био слепо лице са 100% физичког инвалидитета. Њему је 2008. године додељен социјални стан у Београду, за њега и његову породицу коју чине подносилац, његова супруга и троје деце. Породица је престала да плаћа станарину и рачуне за комуналије 2011. године када је супруга подносиоца остала без посла. Супруга подносиоца је преминула 2013. године, док је двоје деце напустило домаћинство. Подносилац и његов пунолетни син П.С., рођен 1995. године, остали су да живе у предметном стану.

А. Управни поступак

2. Дана 10. октобра 2012. године, Секретаријат града Београда за социјална питања је раскинуо уговор о закупу социјалног стана због вишемесечног неплаћања станарине и рачуна за комуналије.
3. Управни суд је 15. новембра 2012. године прогласио недопуштеним први захтев подносиоца од 7. новембра 2012. године да се одложи извршење горенаведене одлуке.
4. Заменик градоначелника је 4. децембра 2012. године потврдио одлуку од 10. октобра 2012. године.
5. Подносилац је потом поднео уставну жалбу против одлуке заменика градоначелника, тврдећи да је повређено његово право на правично суђење и поштовање његовог приватног и породичног живота. Уставни суд је 25. марта 2013. године прогласио уставну жалбу недопуштеном услед неисцрпљивања претходних правних лекова. Он је наложио подносиоцу да поднесе тужбу против управних одлука Управном суду и одредио рок од 30 дана да то учини.
6. Подносилац је 19. јуна 2013. године поднео тужбу Управном суду против управних одлука. Такође је поднео и други захтев за одлагање извршења ових одлука.
7. Управни суд је 26. јуна 2013. године прогласио други захтев подносиоца да се одложи извршење одлука недопуштеним.
8. Подносилац је поново поднео уставну жалбу против те одлуке, док је Уставни суд 29. септембра 2016. године наведену жалбу прогласио недопуштеном јер је поступак о утврђивању основаности одлука управних органа пред Управним судом још увек био у току.
9. Управни суд је 29. маја 2015. године укинуо управне одлуке на основу тога што нису биле адекватно образложене и зато што подносилац није саслушан пред првостепеним управним органом. Случај је потом враћен том органу на поновно одлучивање. У овом поступку није донета одлука.

В. Парнични поступак

10. По тужби града Београда, Трећи основни суд у Београду је 16. јуна 2014. године наложио исељење подносиоца. Апелациони суд у Београду је ту пресуду потврдио 8. јуна 2017. године, чиме је она постала правоснажна. Та одлука није извршена до смрти подносиоца.

ОЦЕНА СУДА

А. Чланови 3, 6. и 8. Конвенције и члан 1. Протокола број 1.

11. Подносилац се притуживао да би га исељење из стана учинило бескућником, што би било супротно чл. 3. и 8. Конвенције. Он је такође истакао повреду свог права на мирно уживање своје имовине, које се јемчи чланом 1. Протокола број 1 уз Конвенцију. Према члану 6. Конвенције, подносилац се притуживао да није имао правично суђење у управном поступку.
12. Влада је оспорила намеру сина подносиоца да настави са поступањем по представи.
13. Влада је даље тврдила да подносилац није правилно исцрпео домаће правне лекове јер у управном поступку није донета коначна одлука. У погледу парничног поступка, подносилац није поднео уставну жалбу против пресуде Апелационог суда.
14. Подносилац је тврдио да је поднео две уставне жалбе, као и да друга уставна жалба није представљала делотворан правни лек у његовом случају.
15. Суд сматра да нема потребе да испитује приговор Владе у вези са намером сина подносиоца да настави са поступањем по представи јер је представка, у сваком случају, недопуштена по следећим основама.
16. Суд је сажео општа начела везана за исцрпљивање домаћих правних лекова у предметима *Вучковић и др. против Србије* ([BB], број 17153/11 и 29 др. представки, ст. 69-77, од 25. марта 2014. године) и *Gherghina против Румуније* ((одл.) [BB], број 42219/07, ст. 83-89, од 9. јула 2015. године). Суд је посебно сматрао да је сврха члана 35. да се државама уговорницама пружи прилика да спрече или исправе повреде које им се приписују пре него што се те тврдње доставе Суду (видети *Mifsud против Француске* (одл.) [BB], број 57220/00, став 15, ЕСЉП 2002-VII). Дакле, притужба поднета Суду је прво требала бити поднета пред одговарајућим националним

судовима, макар прећутно, у складу са формалним захтевима и роковима утврђеним у домаћем праву (*Вучковић*, цитиран горе, став 72.).

17. У погледу Србије посебно, Суд је сматрао да се уставна жалба, у начелу, треба сматрати делотворним домаћим правним средством у смислу члана 35. став 1. Конвенције у вези са свим представкама поднетим почев од 7. августа 2008. године (видети *Винчић и др. против Србије*, број 44698/06 и друге представке, став 51, од 1. децембра 2009. године). Штавише, члан 18. Устава утврђује „непосредну примену” људских права зајемчених ратификованим међународним уговорима, и прописује да се одредбе које се односе на људска права тумаче у складу са, између осталог, „праксом међународних институција” које надзиру њихово спровођење.

1. Управни поступак

18. Суд констатује да управне одлуке, којима се раскида уговор о закупу спорног социјалног стана склопљен са подносиоцем, никада нису извршене, и да су заиста поништене од стране Управног суда његовом одлуком од 29. маја 2015. године (видети став 9. горе). Предмет је враћен првостепеном управном органу на поновно одлучивање.

19. Из тога произилази да су притужбе у вези са овим поступцима преурађене јер у наведеном поступку нису донесене коначне одлуке.

2. Парнични поступак

20. Суд констатује да подносилац није поднео уставну жалбу против пресуде Апелационог суда донете 8. јуна 2017. године.

21. Иако се у управном и парничном поступку недвосмислено ради о истим питањима, чињеница да је подносилац поднео две уставне жалбе против одлука донетих у управном поступку није га могла ослободити од подношења уставне жалбе у парничном поступку из следећих разлога.

22. Суд констатује да је прва уставна жалба подносиоца поднета директно против другостепене одлуке коју су донели управни органи. Међутим, правила о исцрпљивању претходних правних лекова захтевају од подносилаца представке да, у контексту управног поступка, прво исцрпе управни спор пред Управним судом како би могли да поднесу своје уставне жалбе.

23. Друга уставна жалба подносиоца је такође поднета пре исцрпљивања тужбе пред Управним судом, пошто је поступак пред Управним судом још увек био у току. Одлука Управног суда од 26. јуна 2013. године (видети став 7. горе), против које је подносилац поднео другу уставну жалбу, није се тичала основаности предмета, већ само захтева подносиоца да се одложи извршење управних одлука.

24. У овим околностима, Уставни суд није имао прилику да испита основаност одлука којима је раскинут закуп спорног социјалног стана са подносиоцем.

25. Да је подносилац поднео уставну жалбу против пресуда донетих у парничном поступку, он би Уставном суду дао прилику коју правило о исцрпљивању домаћих правних лекова омогућава државама, наиме да утврди усаглашеност спорних пресуда судова са Конвенцијом, а да је подносилац ипак наставио са поступањем по својој притужби пред Судом, овај суд би имао користи од ставова Уставног суда као највишег суда у Србији (видети *Вучковић и др.*, цитиран горе, став 90, и упоредити са *Феризовић против Србије* (одл.) број 65713/13, став 25, од 26. новембра 2013. године; видети такође *Budimir против Хрватске* (одл.), број 14303/11, ст. 51-57, од 5. јануара 2016. године).

3. Закључак

26. С обзиром на горенаведена разматрања, све притужбе које се односе на спорни управни и парнични поступак се морају одбацити на основу члана 35. ст. 1. и 4. Конвенције услед неисцрпљивања домаћих правних лекова.

27. Привремена мера на коју је претходно указано у предметној представци стога престаје да има било какав основ.

Б. Члан 13. Конвенције

28. Подносилац е притуживао на основу члана 13. Конвенције да није имао на располагању делотворан домаћи правни лек за своје притужбе.

29. С обзиром на то да су притужбе подносиоца према чл. 3, 6. и 8. Конвенције и члану 1. Протокола број 1 уз Конвенцију одбачене услед неисцрпљивања домаћих правних лекова, притужба у вези са чланом 13. је очигледно неоснована, те се мора одбацити у складу са чланом 35. ст. 3(а) и 4. Конвенције.

Из ових разлога, Суд, једногласно,

Проглашава представку недопуштеном.

Састављено на енглеском језику и прослеђено у писаном облику 9. маја 2025. године.

Olga Chernishova

заменица секретара

Darian Pavli

председник